

poziv na putovanje

Krešimir Bagić: »IZMEĐU DVA SNAŽNA DIMA«, Biblioteka Quorum, Zagreb 1989.

vasa pavković

Može li kritički tekst biti poziv na putovanje? Na asocijativno putovanje tekстом povodom koga se piše?

Umesto da počnemo biografskim podacima o Krešimiru Bagiću, krenimo odmah u jezgro, podimo na put iz samog teksta pesme *rat*:

*večeras smo na drvenim konjima
otišli kućama
večeras je otpočeo rat
robne su kuće rasprodale
zalihe plišanih medvjedića
pajaci mažu lubenice kao
da je zima
ruke su nam od pjeska.*

Kako vidimo dok naslov najavljuje dramatičnu tematiku rata, tekst pesme u stišanom, kataloškom maniru govori o običnim i manje običnim dešavanjima, na način kako, *videćemo u putu*, Bagić inače čini u svojim pesmama. Već prva dva stiha dolaze ih infantske pozicije, sećajući nas, između ostalih tradicijskih toposa, na nezaboravne Zmajeve stihove kojima je počelo naše detinjstvo, naš svesni život. Brižljiviji pogled, otkriće da je vreme saopštavanja noć, jer se odlazak na drvenim konjima, kao i početak rata, dogodio *večeras*. Rat je dakle otpočeo, na pomalo starinski način, pomoću kakve-takve konjice, pomoću bega u sigurnost kuće, »domaćeg ognjišta« kako se to popularno kaže ovih dana. Naravno, rat je uticao na berze, na ponašanje potrošača. I što se desilo? Ono što se u infantilnom predelu moralo zbiti: »robne kuće su rasprodale / zalihe plišanih-medvjedića«. Prvi su na udaru bili oni koji će deci u sledećem danu i svim sledećim danima rata najviše nedostajati, »plišani medvjedići«. (Ili se sve ovo zbiva u podsvesti onoga koji tone u san?) U svakom slučaju, pesnik je zatim dopisao stihove »pajaci mažu lubenice kao/da je zima«. To može značiti, u razgovornom jeziku areala kome pripadam, i da pajaci svojski »jedu lubenice« (možda bojeći se gladi koju donosi rat?). A možda i nešto drugo (mažu ih, da bi ih zaštitili i ostavili za sutrašnji crni, drugi dan rata?) Ko zna? (Ili se sve ovo zbiva u podsvesti dečaka koji tone u san?) Biće da je tako — jer on koji govori u ime neidentifikovane množine lica, saopštava na kraju pesme *rat*: »ruke su nam od pjeska«. Naravno — one nestaju u detinjem polusnu, rasipaju se kao ova pesma, njen magični semantički efekat.

U svakom slučaju, *putujemo. Zastanimo na tren*. Krešimir Bagić je mlad hrvatski pesnik i kritičar. U knjizi kritika *Četiri dimenzije sumnje* njegova je četvrtina ukupnog teksta. S Borisom Gregorićem je u kompaniji napisao zbirku poetskih dosetki *Svako je slovo kurva* (Coranova nagrada za 1988). S zadovoljstvom čitamo po periodici njegove kritičarske reakcije na zanimljive knjige hrvatskih pisaca u poslednje tri-četiri godine. Knjiga kojom putujemo kroz ovaj tekst, videli smo, nosi naslov *Između dva snažna dima. Krenimo sad dalje i dalje*.

Pesmom *rat* pokušao sam da predstavim deo privlačnosti Bagićevog pesničkog rukopisa, da nagovestim neke njegove poetičke osobine. Primetna je asocijativnost stihova, izvesna nežnost u izboru slika, jasan, precizan iskaz, odsustvo tradicionalne metafore, frag-

mentarnost poetskog teksta. Bagićeva pesma traži pažljivog čitaoca, ali ne pati od pseudohermetizma niti od prevelike rasprisanosti. Suspregnuta je i usmerena na gotovo izravan kontakt s čitaocem.

No ako to ne bi previše opteretilo naše putovanje, mogli bismo reći da Bagićev rukopis nastaje u obzoru raznovrsnih pesničkih uticaja, uticaja koji su izraženi i kod drugih mladih hrvatskih i srpskih pesnika — uticaja Salamauna i Dragojevića, starog Slamniga i Čegeca, Marčetića i Despotova. Uticaja koji su vidljivi i dragoceni (na najrazličitije načine) i kod Hrvata Pejakovića, Selima Arnauta ili Ota Horvata, Krešimira Mićanovića ili Aleksandra Lukića.

Ako je asocijativnost jedno od glavnih obeležja znatnog broja Bagićevih pesama, onda je narativnost, postojanje male priče ili bar njenog siveza, drugo važno obeležje, takode značajno za uspostavljanje veze sa čitaocem pomalo zamorenim od asocijativnih grozdova tzv. tekstualnih proizvođača. Pogledajmo stoga pesmu *a šuma je bila rusija*:

*odjednom smo ležali u travi
i užasno brzo jeli friške
perece zelene su gusenice
klizile niz kralješnice i
nestajale u šumi a šuma je
bila gusta a šuma je bila tamna
a šuma je bila rusija
rekla si ne diraj puža u zrcalu
ionako će pamuk nježnih vokala
progutati tvoje lice
i nigde nije bilo krtica
s neba je visjela voštanica
oko podne samo se odlučili vratiti
u grad
po friške perece.*

Pesma opisuje jednu situaciju, verovatno boravak ljubavnog para u prirodi. Pre svega, *putujemo, putujemo*, opazljiva je naglost, brzina kojom pesma počinje, ono »odjednom« koje eliminiše sve što je bilo pre odlaska na izlet, i zatim novo ubrzanje, kao u nemom filmu, to »užasno brzo« jedenje friških perca. Iako postoji mala priča (oni leže na travi, u blizini šume i grickaju perce) čitava pesma nastaje ulančavanjem niza kratkih slika, koje su opet povezane i putem zvučnih podudaranja ili (unutrašnjih rimama). Veština povezivanja, prirodnost slika, i istodobno, neobaveznost ritmičkih uslovljavanja ulivaju pesmi dodatnu lakoću. Te gusenice i kralješnice, krtice i voštanice, to lice, i te perce — sve se spaja u zvučni niz kao mali vatromet teksta! Nežnom prizoru »s perecima« suprotstavljajući Bagić pomalo bizarni s gusenicama, da bi usledila semantička gradacija o šumi: »a šuma je/ bila gusta a šuma je bila tamna/a šuma je bila rusija«. Sledi zatim neobična replika, s erotičkim simbolom puža, pa hermetična tvrdnja o »pamuku nježnih vokala« — kao da sagovornica lirskog subjekta, sluteći preobrazbu događaja s izleta u pesmu, zazire od tekstualiziranja eventualnog ljubavnog odnosa. Tu su zatim i »nedostajuće krtice«, čudni, podzemni sisari, tako bliski mrtvima, drugom svestu, koje je Nemanja Mitrović svojevremeno »optužio« za propast Atlantide, a Joan Flora

im nedavno posvetio centralni deo svoje sjajne zbirke *Mlada sova na samrtnoj postelji*, sa sličnim htionskim naltruhama. Možda nam sada, *putniče*, postaje jasnija slika »voštanice« koja visi s neba? No Bagić se ne zaustavlja na »mraku«, kao što i u naslovu knjige ne priča o dimovima, već međuprostoru, tako da poenta pesme, njena tri zaključna stiha, nanovo podstiču nežnost s početka. Ova pesma, uz sve samostalno svoje karakteristike, reprezentuje i jedan od uobičajenih stihovnih postupaka koje pesnik primenjuje, svojevrsno uokviravanje teksta pesme time što prvi stih (ili stihovi pesme) nanovo bivaju postavljeni i na njen kraj — načinom koji bi, u našem tekstu-putovanju, značio da smo stigli tamo odakle smo na putovanje pošli.

Još malo i bližimo se kraju puutovanja. Bagićeva zbirka pesama pre svega tematizuje i lirizuje mladalačku svakodnevicu, čineći obične događaje neobičnim, pomerajući optiku posmatranja pomoću invencije u imenovanju. Kamerni prostori, prostori prirode u kojoj je lirski subjekat odjednom zatečen, intimna atmosfera, povremeni otkloni prema reminiscencijama, detinjstvu (povraci u jeziku), ljubavni razgovori, prizori, susreti, kratke priče o susedima — lirizam, citatnost, postmodernost: »šibice su vlažne, cigareta neupaljena, / Mrak je na ulicama/ i usnama«; prepliću se jezik i metajezik, pesnik Bagić ne dozvoljava kritičaru Bagiću da ga podjarmi u meta-prostore. Intima je nadređena teoriji, slika ideji, nežnost grubosti žargona.

Već vidimo svetla stanice na kojoj ćemo ovaj put stati. Između dva dima je knjiga štampana u samo 600 primeraka. Moderna poezija sve brže gubi čitaoca, uprkos svom naporu da bude neposredna, bliska, naklonjena običnom čoveku. Zna li iko u čemu je stvar? Zna li iko gde ćemo to stići? Ili da sve ovo rešavamo na drugom putovanju, možda i nikad? Ko zna.

Pročitajte zbirku Krešimira Bagića *Između dva snažna dima*, u njoj je i pesma *laku noć*:

*ja sam mali glineni zec
spokojno čučim na tvome prozoru
ako mi se prohtije (ako me provociraš)
mogu skočiti i u jezero
laku noć.*

Nastavljajući dugogodišnju izdavačku tradiciju, Dom omladine »25. maj« i Književna omladina Pančeva objavljuje almanah »RUKOPISI«, u proširenoj i poboljšanoj koncepciji. Sa namerom da petnaesti po redu almanah okupi i predstavi isključivo najbolje mlade autore koji žive i stvaraju na teritoriji SFRJ, raspisujemo

KONKURS

ZA POEZIJU I KRATKU PROZU
MLADIH STVARALACA

Pravo učešća na konkursu imaju svi mladi stvaraoci koji ispunjavaju sledeće uslove:

1. Da žive i stvaraju na teritoriji SFRJ i pišu na srpskohrvatskom jeziku.
2. Da nisu stariji od trideset godina.
3. Da radovi sa kojima učestvuju na konkursu nisu do sada objavljivani.

Na konkurs slati najviše 10 (deset) pesama ili do 5 (pet) šlajfni proze. Radove, kucane u tri primerka (sa osnovnim podacima o autoru), dostaviti do 1. aprila 1990. godine, na adresu:

DOM OMLADINE »25. MAJ« PANČEVO, Đure Đakovića 10, 26000 Pančevo, sa naznakom za »RUKOPISE 15«.

Almanah izlazi iz štampe krajem maja, kada će se obaviti i svečana promocija uz učešće svih zastupljenih autora.

časopis za kulturu, umetnost i društvena pitanja, novi sad, katolička porta 5, telefon (021) 28-765

uređuju: ljubisa despotović, silvija dražić, zoran derić, petru krdu, alpar lošonc, miroljub radojković i saša radonjić ☆ glavni i odgovorni urednik franja petrinović ☆ tehnički i likovni urednik cvetan dimovski ☆ sekretar redakcije ljljana jokić ☆ lektor sanja stefan ☆ članovi izdavačkog saveta: bosiljka bojanić (predsednik), tanja đurić, biljana cvetković, rada čupić, dušan radak, dušan mihailović, dušan patić, danica grubač, simon grabovac (delegati šire društvene zajednice) radmila gikić, radmila cvijanović lotina, vladimir kopicl, franja petrinović i čedomir keco (delegati izdavača) ☆ izdaje nišro »dnevnik«, novi sad, bulevar 23. oktobra 31 ☆ direktor nišro »dnevnik« dušan tomić ☆ osnivač pokrajinska konferencija saveza socijalističke omladine vojvodine ☆ časopis finansira s iz kulture vojvodine ☆ rukopise slati na adresu: redakcija »polja«, novi sad, poštanski fah 220, žiro račun 65700—603—6324 nišro »dnevnik« oour »redakcija dnevnika«, sa naznakom za »polja« (godišnja pretplata 500.000 dinara za inostranstvo dvostruko) ☆ na osnovu mišljenja pokrajinskog sekretarijata za nauku i kulturu broj 413—152/73 časopis je oslobođen poreza na promet proizvoda i usluga ☆ tiraž 2.000 primeraka

Polja